

Mazerete Mahal Yok: Sosyal Bilimler Öğrencileri İçin Eğlenceli(k) Bir Ödev, Lisansüstü Öğretim ve Asistanlık Kılavuzu¹

Gülşah Şükran Kale Yolcu, Aydın Adnan Menderes Üniversitesi

ORCID: 0000-0001-8940-7744

E-posta: gulsah.kale@adu.edu.tr

Hangi öğretim düzeyinde olursa olsun ödev söz konusu olduğunda, öğrencilerin mutlaka bir mazeret ürettikleri bilinir. Oysa ödev hazırlamak bir yetenek değil öğrenilebilen ve geliştirilebilen bir davranıştır. Tabi eğer birileri öğretirse!

Henüz ilkokul sıralarında iken çoktan seçmeli sınavlara alışan, öğretmenin aktif bilgi aktardığı, öğrencinin ise pasif bilgi alıcı olduğu tek yönlü bir öğrenme sürecine maruz kalan öğrenciler kendi başlarına ödev hazırlamaları gerektiğinde ne yapacakları konusunda afallarlar. Özellikle de nereden başlayacağını, neyi nasıl yazması gerektiğini, hangi kaynaklara, nasıl ulaşacağını ve bunları yazıya nasıl aktaracağını bilmezler. Kısaca ödevin tasarlama, yazıya dökme ve sunma süreçlerinin nasıl olacağına ilişkin bir eğitim verilmediğinden her öğrenci kendi kervanını kendi yolunda düzer! Buradan yola çıkan Prof. Dr. Ayhan Yalçınkaya'nın yıllar süren mesleki yaşamında öğrencilerin hazırladıkları ödevlere yönelik beklentisinin bir türlü karşılanmamış olması nedeniyle bu kılavuz kitabı yazmayı kendisine görev edindiği söylenebilir. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi emekli öğretim üyesi olan Yalçınkaya, yükseköğretim öğrencileri ile akademisyen olmak isteyenlere bir *kılavuz kitap* olarak nitelendirilebilecek bu kitabı hazırlar ve bu kitap bağlamında artık kendisi için sözün bittiğini söyler. Üniversite öğrencilerinin, kılavuzluğundan yararlanarak öğrenim hayatları boyunca yanlarından ayırmak istemeyecekleri kitap, ödev denildiğinde mazerete sığınmak yerine cesurca ödev hazırlamaya girişmelerine ön ayak olacaktır. Kitabın sayfalarında ilerlerken kendi öğrencilik yaşamım boyunca sorduğum –ki doktora eğitimim devam ettiğinden halen sorduğum- ancak cevabının nerede olduğunu bilemediğim sorulara yanıt buldukça tüm üniversite öğrencilerinin bu kitaptan haberdar olmasının önemi nedeniyle kitap biter bitmez okumakta olduğunuz bu tanıtım metni ortaya çıktı.

Kitabın bence en merak uyandırıcı ve cezbedici yanı ilginç ve bir o kadar da eğlendirici bölüm başlıkları. Nitekim bu üslup yöntem de içeren bir akademik

kitabın kültürel öğeler eşliğinde ne kadar zenginleştirilebildiğini ve keyifli hale getirilebildiğini ortaya koyuyor. Yazarın kimliği, bakış açısı ve yaşam tercihleri hakkında önemli ipuçları içeren başlıklardan yola çıkarak yazarın edebiyat, şiir ve halk müziğine ilgi duyduğu, Bektaşilik kültürüne sahip olduğu ve Alevi kimliğini ön planda vurgulamayı tercih ettiği rahatlıkla fark edilebilir. Şu an sizde de merak uyandırdığını düşündüğüm halk müziği ve edebiyatı, atasözleri, şarkı sözleri ile güncel deyişlerden oluşan örnek bazı bölüm başlıkları şöyle sıralanabilir: “Aç Kapıyı Bezirgânbaşı”, “Recep, Şaban, Ramazan, Üç De Anadan Doğan, Bölüm Mü Görmüş Senin Araştırmacı!”, “Karpuz Kestim Yiyen Yok”, Ha... Hah... Ha... Hapşuu: Teze Doğru”, “Maşuktan Öte, Âşıktan Beri: Tez Danışmanı”, “Böl, Parçala, Yönet: Sözcükten Paragrafa”, “Hayaller Sorbonne, Gerçekler Sütçü İmam” gibi.

Mevcut siyasal iklimin etkisinde gelişen toplumsal olaylar ve akademinin bugünkü durumuna yönelik eleştirilerini metin boyunca sürdüren yazar muhalif bakış açısını net bir şekilde ortaya koyuyor. Siz de benim gibi kinayeden hoşlanan biriyseniz yazarın üslubu sizi de mest edecektir. Ancak bu arada yine benim gibi edebi metinler, yoğun benzetme ve betimlemelerden hoşlanmayan biriyseniz bu kez bu durumu zaman zaman mübalağalı da bulabilirsiniz. Ayrıca kimilerine göre siyasal bilimci olması nedeniyle olağan karşılanırsa da siyasî göndermelerin fazlaca kullanılması –eğer benzer görüşleri paylaşmıyorsa- kimi okuyucular için mesafe de oluşturabilir.

İçeriğine geçtiğimizde kitabın lisans öğrencileri, lisansüstü öğrencileri ve araştırma görevlileri için oluşturulmuş üç kısımda ele alındığı görülüyor. Ders seçiminden, tez savunmasına akademinin her aşamasını konu edinen kitabın genel olarak ele alındığında dört konuda aydınlatıcı bilgiler içerdiği söylenebilir. İlk olarak, lisans ve lisansüstü süreç dâhil olmak üzere öğrencilere üniversitelerin tüm yönleri hakkında (okulun fiziksel şartları, hocalar, dersler, ödevler, hocaların beklentileri gibi) çeşitli bilgiler sunarak onların üniversiteye uyumları konusunda destekleyici açıklamalar yapmak. İkinci olarak, ödev hazırlama, tez yazma konularında öğrenciler için ilkeler ve yöntemler sunarak öğrencilik boyunca kullanabileceği ve aklına takılanları sormak için birisini aramak zorunda kalmayacağı önemli bir başucu kaynağı oluşturmak. Üçüncü olarak, aslında öğrencinin “bir kendini sunma biçimi” olarak ödev hazırlama konusunda motivasyon sağlamak. Ve son olarak akademisyen olmak isteyen ve bunu düşünenler için mesleki açıdan üniversiteler ile akademik yaşam hakkında bilgi sunmak.

“Lisans Öğrencileri için Ödev ‘Eziyeti’” başlıklı ilk kısımda lisans öğrencilerinin

ödev konusu seçiminden, ödevi isteyen öğretim elemanının özelliklerine, bu özelliklere göre ödevin nasıl ele alınması gerektiğinden, kullanılacak dil ve üsluba, ödevin ne olup hangi bölümleri içerdiğinden biçimsel özelliklerine, alıntılama yapmaktan kaynak verme çeşitlerine kadar bir ödevin tüm süreçleri titizlikle ele alınmış ve örneklerle somutlaştırılarak açıklanıyor. Ödevi henüz tasarlama aşamasından ele alarak, konunun seçimini, başlığın nasıl atılacağını, kapak, önsöz ve içindekilerin oluşturulmasını, ödevin giriş, gelişme, serimleme ve sonuç bölümlerinin neyi içerdiğini, kısaltmaların nasıl yapılacağını, gönderme yapma ve alıntılama yapma arasındaki ince farkı, nasıl dipnot verileceğini, metin içinde ve sonunda kaynak göstermeyi ve bir bütün olarak ödevin teslim aşamasına kadar nasıl yapılacağını ayrıntılı, açıklayıcı ve keyifli bir halde okuyucuya sunuyor.

Kitabın İkinci Kesimi “Lisansüstü: Başvuru, Dersler, Danışman ve Tez” başlığıyla hem yüksek lisans hem de doktora öğrencilerinin öğretim yaşamlarında karşılaştıkları tüm süreçler göz önünde bulundurularak yazılmış. Lisansüstü öğrenciliğin lisans öğrenciliğinden farkları hem öğrenciler hem de hocalar açısından irdeleniyor. Öncelikle öğretime başlamadan önce bir lisans mezununun hangi amaç ve hedeflerle lisansüstü öğrenim görmek istediğini belirlemesi, bu belirleme ile başvurmak istediği lisansüstü program türünü (tezli/tezsiz/bütünleşik doktora gibi) ve bölümünü seçmesi, okulu ya da bölümü seçerken hangi ölçütlere dikkat etmesi gerektiği, başvuru aşamasında gireceği yazılı sınav ve mülakat hakkındaki bilgileri etraflıca ele almıştır. Ardından lisansüstü öğrencisi olduktan sonra yaşanan süreci değerlendirerek, ders seçimi, tez danışmanı ve tez konusunun belirlenmesi, danışmanın nitelikleri ile lisansüstü öğrencinin yaşaması muhtemel durumları, öğrencinin danışman ya da okul/öğrenci işleri ile arasındaki bazı hâllerde dikkat etmesi gerekenleri, *tezin tezinin* önemini, literatür sorunsalını ve son olarak tez jürisi ile tez savunmasını işliyor. Özellikle danışmanın niteliklerinin ve danışman ile öğrencinin her yönden uyumunun ve sınırların belirlenmiş olmasının lisansüstü öğrencinin öğrenim süreci, tezi, savunması ve bunlarla doğru orantılı olarak başarısında ne kadar önem taşıdığı dile getirilerek usta-çıraklığın ehemmiyeti de vurgulanıyor.

“Araştırma Görevliliği ya da Asistanlık: Mesleğe Giriş” adlı son kesimde ise akademik yaşamda eskiden asistanlık denilen ancak bugün bu vasfını kaybeden araştırma görevliliğinin ne olduğu -esasında ne olmadığı- açıklanıyor. Araştırma Görevliliği süreci bir önceki bölümde açıklanan lisansüstü sürecin hemen aynısı olup bu bölümde süreç öğrencilik açısından değil meslektaşlık açısından irdeleniyor. Bu bölümün 2017 yılındaki son basımda eklendiği göz önüne alındığında yazarın incelemesini mevcut güncel gelişmeler ışığında yaşanmakta

olan yürütme erkinin akademi üzerindeki tahakkümü ve bu yöndeki eleştirileriyle yoğun bir etkileşim içinde ele aldığı da hissediliyor. Nitekim bu sürecin Temmuz 2016'daki darbe girişimi sonrası, birçok üniversitenin yanı sıra yazarın da yer aldığı üniversiteden birçok akademisyenin KHK'lar ile ihraç edildiği bir dönem olarak göze çarpıyor. Bu noktadan eleştirilerini açık bir şekilde dile getiren yazar, akademinin ve akademisyenliğin geçmişten getirdiği geleneklerin değişip dönüşüme uğratıldığını, akademinin özerkliğinin bu geleneksellik içindeki ustacırlık ilişkisiyle yaşatılabildiğini oysa yaşananlar ile bu özerkliğin 'laftan öteye' geçemediği durumların ortaya çıktığını ifade ediyor. Akademisyenler için *mesai saatinin* işin doğası gereği olamayacağını, gece geç saatlere göre çalışmak isteyen bir akademisyen için üniversitelerin, yerleşkelerin açık ve yaşanabilir koşullara sahip olması gerektiğini ancak bunun aksine üniversitelerin belli saatlerde açılıp kapanan ve işlerinizi o saatlere sığdırmanız gereken yerler haline geldiğini dile getiriyor. Ayrıca fiziksel koşulların yeni kurulan ve kadrosu oldukça sınırlı olan Anadolu üniversiteleri dışındaki hemen her üniversitede büyük bir sorun teşkil ettiğini, hocaların nitelikleri ve de 'ego'ları doğrultusunda verilecek görevlerin çeşitlilik taşıdığını, mesleğe yeni başlayan asistanlara öncelikle bu koşullar hakkında bilgilendirme yapmayı görev edindiği anlaşılıyor. Hatta asistanların meslek üyelerini tanımaları için(!) hocaları "*ders mi, o nedir?ciler grubu*", "*o okuldan bu okula koşturup derse girmekten başka bir şey yapmayanlar grubu*", "*proceciler grubu*", "*evciler grubu*", "*adı var, kendi yok olanlar grubu*" ve "*yabancı yayıncılarla ilişkilerciler grubu*" şeklinde gruplayarak onlara bir nevi *işin gerçek yüzünü* göstermeye çalışıyor. Ders vermenin ise hocalığın en keyifli yanı olduğunu ve bunu tutkuyla yapmayanların bu mesleğe en başından girmemeleri gerektiğini özellikle vurgulayarak devam ediyor. Ve nihayetinde asistanlığın entelektüel bir yetişme süreci olduğunu, içinde okumaktan yazmaya, politika yapmaktan, bilimsel etkinlikleri izlemeye, sanatsal etkinliklerden yaşamın her yönünü anlamaya çalışan çok yönlü ve çeşitli pratikleri barındırdığını belirtiyor.

Kitaptaki bilgilerin bir kısmı için farklı kaynaklarda da yer alan bilgiler olduğu söylenebilir de her öğrencinin bir noktada gündelik yaşamın içinde ihtiyaç duyduğu, kendi kendisine kalıp "nasıl?" diye sorduğu soruların yanıtlarını hem yazılı olarak bulabilmesi hem de bu yanıtları bir hocanın ağzından duymasının verdiği rahatlama eserin değerini ifade ediyor. Bunun yanı sıra akademik bir kitap olmasında rağmen, akıcı, samimi ve ilgi uyandırıcı bir dilin kullanılmış olması akademinin soğuk ve uzak koridorlarına öğrencileri ısıtıp yakınlaştırıyor. Akademik becerilere yönelik çekingen davranarak cesaret edemeyen öğrencilere güdülenme kaynağı olmanın yanı sıra yol gösterici bir kılavuz da oluyor.

Sözün özü: eğer çevrenizde yükseköğretimde yer alan gençler varsa, onlara

vereceğiniz en kıymetli hediye türünün nadir örneklerinden biri olan bu başucu kaynağı olacaktır.

Sonnotlar

1 Yalçınkaya A (2017). Mazerete Mahal Yok: Sosyal Bilimler Öğrencileri İçin Eğlenceli(k) Bir Ödev, Lisansüstü Öğretim ve Asistanlık Kılavuzu. 4. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi.